

PROBLEME ACTUALE ȘI DE PERSPECTIVĂ ALE FORMĂRII ȘI PERFECTIONĂRII RESURSELOR UMANE ÎN PROCESUL DEZVOLTĂRII ECONOMICO-SOCIALE A ROMÂNIEI

Petre Burloiu

Academia de studii economice, București

Încă de la începutul construirii socialismului, formarea și perfecționarea resurselor umane a făcut parte integrantă din procesul de dezvoltare economico-socială a României socialiste. Începând cu anul școlar 1949—1950, planul de dezvoltare a învățămîntului a apărut ca secțiune a planului de stat, iar în anii imediat următori i s-a adăugat și planul de pregătire a forței de muncă în întreprinderi. Rezultatele remarcabile obținute prin dezvoltarea planificată a învățămîntului și prin pregătirea cadrelor în întreprinderi sînt cunoscute și nu mai revenim asupra lor. Ne propunem să trecem în revistă câteva probleme actuale și de perspectivă ale formării și perfecționării resurselor umane în procesul dezvoltării economico-sociale a țării noastre.

1. Utilizarea forței de muncă

Prin Constituția țării fiecărui cetățean îi este garantat dreptul la muncă, iar repartitia se înfăptuiește în raport cu cantitatea și calitatea muncii depuse. De aici decurge obligația societății de a utiliza integral forța de muncă a membrilor săi, precum și obligația acestora de a participa la munca socială în raport cu capacitățile lor. Forța de muncă a populației apte de muncă nu trebuie considerată numai cantitativ, numeric, ci și calitativ, în raport cu pregătirea ei. Cea mai importantă avuție a unei națiuni este pregătirea științifică și tehnică a membrilor ei. Cu cît este mai mare ponderea locuitorilor unei țări cu nivel de pregătire științifică și tehnică, cu atît această avuție este mai importantă.

În țara noastră, în anii construirii socialismului, au survenit schimbări calitative esențiale, în sensul creșterii ponderii grupelor de vîrstă ale populației cu nivel de instruire medie și superioară. Aceste schimbări sînt consecința generalizării învățămîntului de 7, de 8 și ulterior de 10 ani, precum și a dezvoltării importante a învățămîntului liceal și a celui superior. Încă de pe acum, cu tendința de a se accentua în viitor, se poate prevedea o creștere importantă a numărului celor care trec în rîndul pensionarilor, avînd pregătirea medie și superioară. În aceste condițiuni, se pune problema utilizării complete a forței de muncă. Subutilizarea forței de muncă, respectiv neantrenarea în activitate a unei părți a populației apte de muncă

sau eliberarea din muncă fără redistribuire în alte activități, este incompatibilă cu ideea de socialism. În fapt, neutilizarea completă a forței de muncă este caracteristică economiei capitaliste, iar atunci când se produce și în economia socialistă, trebuie considerată ca o rămășiță nedorită și trecătoare a economiei capitaliste, nespecifică economiei socialiste. Aceasta obligă organele de conducere a economiei să prevină apariția acestui fenomen sau să-l lichideze în cel mai scurt timp dacă totuși a apărut. Măsurile în acest scop pot fi diverse, dintre care cităm câteva mai importante: dezvoltarea unor ramuri de activitate, redistribuirea forței de muncă din ramuri excedentare în ramuri deficitare, reducerea programului zilnic de lucru în anumite ramuri. În felul acesta se evită creșterea numărului celor întreținuți prin eliberarea din cîmpul muncii a unei forțe de muncă ce se consideră excedentară la un moment dat.

În același sens, este necesar să ne gîndim și la forța de muncă a acelor care trec în rîndurile pensionarilor, așa-numita vîrstă a treia. Așa cum s-a arătat mai înainte, un număr din ce în ce mai mare dintre aceștia au pregătire medie și superioară, precum și o bogată experiență profesională. Această forță de muncă nu trebuie considerată epuizată o dată cu ieșirea din rîndurile populației apte de muncă. Ignorarea ei constituie o pierdere importantă pentru economia națională. De aceea, considerăm că ar fi necesar să se examineze posibilitatea folosirii forței de muncă a celor care doresc să continue activitatea, dacă starea sănătății le permite. S-ar putea avea în vedere programe de muncă cu durată de 2—4—6 și chiar de 8 ore, potrivit cu posibilitățile fiecărei persoane, în condiții stimulative, respectiv fără a le afecta drepturile asupra pensiei stabilite.

2. Structura colectivelor de muncă din întreprinderi și instituții

Structura colectivelor de muncă din întreprinderi și instituții prezintă o importanță deosebită pentru stabilirea necesităților de cadre în perspectivă. Analiza structurii existente constituie punctul de plecare în vederea proiectării structurii viitoare pe baza căreia se calculează necesitățile de cadre. La proiectarea structurii viitoare trebuie să se țină seamă de mai mulți factori, cum ar fi de exemplu: complexitatea proceselor tehnologice, nivelul organizării producției și a muncii, nivelul necesar de pregătire științifică și tehnică, atât pentru cadrele de conducere cit și pentru cadrele subalterne. În cazul proceselor de muncă, simple, în care se folosesc unelte simple, executanții acționează pe baza unui instructaj sumar, fără să aducă o contribuție la elaborarea sau la alegerea soluțiilor, ei aplică dispozițiile primite din partea conducătorului lor. În această situație, conducerea se exercită pe baza *principiului autorității*, specific sistemului piramidal al constituirii colectivelor de muncă. La procesele de muncă simple, baza piramidei poate fi mare, cuprinzînd un număr important de executanți, iar înălțimea relativ mică exprimînd diferența mică dintre pregătirea executanților și aceea a conducătorului. Această diferență este determinată, în special de vechimea în meserie sau în profesie și de calitățile personale, în special prestația față de subalterni, care îi permit conducătorului să se impună și să fie ascultat de aceștia.

Pe măsură ce procesele de muncă devin mai complexe, necesitând o pregătire corespunzătoare științifică și tehnică a cadrelor executante, acestea acționează mai conștient, putând să contribuie din ce în ce mai mult la elaborarea și la corecta aplicare a soluțiilor stabilite. În felul acesta ele devin participante la decizie și își manifestă din ce în ce mai pregnant nu numai dorința, dar și pretenția de a fi consultate și de a se ține seama de propunerile lor la elaborarea deciziilor. În aceste condiții, conducerea pe baza principiului autorității dă semne de depășire; în primul rînd, înălțimea piramidei crește, iar baza se micșorează, ca urmare a creșterii diferenței de pregătire între executanți și conducător. Acesta din urmă nu se mai poate impune dacă nu dovedește o competență superioară recunoscută de toți subalternii. În al doilea rînd, în aceste condiții, chiar un conducător competent nu mai poate coordona decît un număr relativ mic de subalterni. Dorința de participare la decizie a subalternilor, generată de competența lor crescîndă, se manifestă prin apariția în interiorul piramidei a unei presiuni din ce în ce mai mari asupra pereților și virfului ei, transformînd-o treptat pînă la forma de *cilindru*. În spațiul *cilindrului*, competențele se stratifică, cele mici la bază, cele medii la mijloc iar cele superioare la partea superioară, în apropierea conducătorului. Acesta nu mai poate conduce pe baza principiului autorității întrucît competența sa nu poate egala și întrece competențele cadrelor subordonate, cu pregătire superioară. Din această cauză, se impune, de la sine, înlocuirea conducerii pe baza autoritară cu *conducerea pe bază colegială*. Conducătorul autoritar este înlocuit de un conducător coordonator al colectivului în care toate cadrele au posibilitatea să-și exprime liber punctele lor de vedere.

În condițiile proceselor complexe de muncă, menținerea principiului piramidal de conducere ar avea drept consecință înăbușirea manifestării inițiativelor personale, descurajarea și apatia. Din contră, conducerea pe bază colegială oferă fiecărei competențe posibilitatea să se manifeste și să se afirme, contribuind astfel la găsirea celor mai eficiente soluții. În plus, această formă de conducere creează condiții noi de stimulare, de afirmare și de ierarhizare a valorilor pe baze reale.

Un alt aspect al folosirii celor două principii de conducere este următorul: în cazul conducerii pe bază piramidală, promovarea unui cadru valoros este condiționată de crearea unei piramide subordonate, chiar în cazul cînd nu ar fi necesară o astfel de piramidă, nefiind justificată de volumul de muncă. Astfel, conducerea pe bază piramidală generează supraîncărcarea aparatului funcțional și, implicit, birocratism. Din contră, conducerea pe bază colegială permite promovarea cadrelor valoroase, pe baza volumului real de muncă pe care ele însele urmează să-l depună, evitînd fenomenele negative semnalate mai sus.

Cunoscînd efectele pe care le pot avea cele două moduri de conducere, la stabilirea necesităților de cadre în perspectivă, cînd se stabilesc și proporțiile dintre diferite cadre, putem evita planificarea pe baza unor proporții necorespunzătoare. Desigur că cele două moduri de conducere nu se exclud total. Este recomandabilă însă aplicarea lor în raport cu complexitatea proceselor de producție și de muncă. Tendința generală este favorabilă extinderii aplicării modului de conducere colegială, paralel cu restringerea treptată a modului de conducere autoritară.

3. Necesitatea întăririi conducerii economice a întreprinderii

Sarcina trasată de Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român privitoare la aplicarea principiului autoconducerii presupune o participare largă a oamenilor muncii la elaborarea, adoptarea și aplicarea deciziilor. În acest scop, este necesar să se intensifice inițierea în problemele economice, organizării și conducerii întreprinderilor. Măsuri speciale se impun pentru pregătirea temeinică a membrilor comitetelor de conducere din întreprinderi. Această pregătire s-ar putea face prin cursuri intensive, pe grupe de întreprinderi, în cadrul centralelor industriale coordonatoare.

Considerăm că în această etapă în care se pune un accent atât de puternic pe cunoașterea și folosirea mecanismului economico-financiar, este necesar să se promoveze cu curaj și economiști la conducerea întreprinderilor, în posturi de *directori coordonatori* sau să se creeze postul de *director economic*, cu drept de decizie în problemele economice, subordonate direct Ministerului Finanțelor. O asemenea funcție ar constitui o garanție a aplicării principiilor economice în conducerea întreprinderilor.

Nu trebuie să se confunde directorul economic cu actualul contabil șef. Contabilitatea, ca și statistica, două specialități economice foarte importante și utile în viața întreprinderii, sint orientate spre trecut. Ele consemnează activitatea întreprinderii în modurile lor specifice. De aceea, nu sint suficiente, oricît de bine ar fi realizate. Directorul economic ar avea sarcina să se ocupe, în special, de viitorul activității întreprinderii, de prognoză, planificare, studii de marketing privind aprovizionarea tehnico-materială și desfacerea produselor, mai ales cînd acestea se realizează prin relații economice externe. Pe baza unor astfel de studii, directorul economic trebuie să fundamenteze economic deciziile conducerii privind elaborarea tuturor secțiunilor planului și să urmărească realizarea lor.

4. Rolul și conținutul învățămîntului liceal în condițiile actuale și în viitor

În ultimele trei decenii învățămîntul liceal a înregistrat o dezvoltare necunoscută în trecut. Volumul mic la școlarizare din trecut îi imprima un caracter pronunțat selectiv și de clasă. În anii construirii socialismului, caracterul de clasă a fost înlăturat, oferindu-se accesul tuturor celor care au dorit să continue studiile medii, iar ca urmare a creșterii școlarizării, caracterul selectiv s-a estompat treptat, în favoarea caracterului de masă.

În mod natural, noul caracter de masă al liceului influențează calitatea învățămîntului liceal, *diminuînd-o la nivelul elevului mediu*. Deși această realitate nu este recunoscută de multe cadre, cu funcții de răspundere și cu experiență în învățămînt, ea nu poate fi contestată la o examinare obiectivă. Un singur exemplu este edificator. Aproape că nu se concepe ca un absolvent al liceului, chiar cu rezultate bune sau foarte bune, să se prezinte la concursul de admitere în învățămîntul superior fără o pregătire suplimentară în particular. Deși meditațiile sint combătute în toate ocaziile, ele continuă, fiind întreținute la dorința insistentă a candidaților și a părinților lor. Această situație, devenită cronică, este generată de decalajul dintre nivelul mediu de însușire a cunoștințelor și

exigențele învățământului superior bazate pe programele școlare ale liceului.

Lichidarea acestei situații ar fi posibilă prin reexaminarea programelor școlare ale liceului ținând seama de accesibilitatea elevului mediu și de utilitatea pentru viață a unor cunoștințe pentru marea masă a elevilor. Ca urmare, învățământul superior ar trebui să coreleze exigențele sale cu conținutul și nivelul noilor programe școlare, rămânând ca unele cunoștințe eliminate din programele liceelor să fie incluse în programele de cursuri ale facultăților, în mod diferențiat, pe profile, după necesități.

5. Necesitatea îmbunătățirii și generalizării orientării profesionale a elevilor școlilor generale și ai liceelor

Prelungirea duratei de școlarizare a învățământului general a produs o modificare în aspirațiile elevilor. La cei mai mulți se observă o slăbire a aprecierii muncii fizice și orientarea către alte profesii în care efortul fizic este minim. Măsurile de integrare a învățământului cu producția oferă posibilitatea să se studieze, în timp, aptitudinile elevilor și să fie stimulați în direcția în care dovedesc aptitudini reale. În ultimele două decenii s-au făcut progrese remarcabile în sensul studierii aptitudinilor elevilor în vederea orientării lor cât mai juste. Este necesar ca această activitate să fie perfecționată, generalizată și intensificată, astfel ca fiecare elev și părinții lui să poată fi informați pe parcursul școlarizării și sfătuiți pe baza aptitudinilor profesionale constatate. Fiecărui elev să i se constituie dosarul de observări pe parcurs, în vederea orientării profesionale.

6. Durata practicii în cursul anului în învățământul superior tehnic și economic

Includerea practicii în structura anului învățământului superior tehnic și economic constituie o măsură prin care învățământul se integrează cu producția. Durata ei însă, de două luni pe an, însumează în cei 4—5 ani, durata unui an universitar. Prin introducerea acestei durate a fost comprimat volumul de ore afectat mai multor discipline, sub nivelul strict necesar. Această diminuare face imposibilă predarea în bune condițiuni, la nivel științific corespunzător, a disciplinelor respective. Unele cadre didactice prezintă sumar anumite capitole, recomandând studenților să le citească din curs. În alte cazuri, folosesc o parte din timpul orelor afectate lucrărilor practice, diminuând volumul acestora.

Pe baza experienței proprii, apreciem că această durată de două luni este prea mare și că ar fi suficientă o singură lună, fie compactă, la sfârșitul unuiu dintre semestre, fie divizată pe cele două semestre. Deprinderile practice pe care studenții și le pot însuși în întreprinderi nu sînt de înaltă complexitate. Este suficient ca ele să fie cunoscute și înțelese. După încadrarea în producție, în timpul stagiului își pot completa experiența. Timpul de studiu care li s-a diminuat însă din program nu-l mai pot recupera.

7. Inițierea cercetărilor în domeniul Ergonomiei învățămîntului

Ergonomia, ca domeniu științific interdisciplinar, include în preocupările sale, în primul rînd, *stabilirea unei corelații juste între tehnica și capacitatea sistemului nervos al organismului omenesc* de a recepționa și prelucra fluxul de informații pe care îl transmite mașina și de a lua decizii prompte. În condițiile tehnicii mai puțin dezvoltate, cînd nu apăruse această discrepanță față de capacitatea sistemului nervos, *accentul s-a pus mai mult pe problemele de organizare propriu-zisă a producției și a muncii*, urmărindu-se creșterea productivității muncii prin raționalizarea mișcărilor și minuirilor, a deplasărilor muncitorilor și materialelor prin secții și ateliere, prin crearea unor condiții mai bune de muncă etc.

Punînd accentul pe corelația dintre sistemul nervos al organismului omenesc și efortul la care este solicitat acest sistem, determinat de fluxul de informații, a apărut necesitatea extinderii preocupărilor ergonomiei și în alte domenii decît în cel al producției materiale. După părerea noastră, *învățămîntul constituie un domeniu foarte complex și vast care se caracterizează, prin excelență, prin solicitarea sistemului nervos al omului încă de la vîrsta cea mai fragedă*.

Dacă ne gîndim la ritmul de dezvoltare al științei în secolul trecut, constatăm că era incomparabil mai lent decît cel din zilele noastre. Mijloacele de comunicare a informațiilor erau mai puține și mai lente. Din această cauză, învățămîntului îi revenea principala sarcină să selecteze cunoștințele științifice și să le transmită prin cursuri și manuale, elevilor și studenților. Aceștia jucau un rol mai mult sau mai puțin pasiv, de receptori ai volumului de cunoștințe ce li se transmitea. În aceste condiții, valabilitatea cunoștințelor se menținea mai mult timp, pînă ce apăreau altele care să le înlocuiască sau să le ridice pe o treaptă superioară.

Dacă analizăm planurile de învățămînt aplicate în secolul trecut, cînd forțele de producție, știința și tehnica erau mai puțin dezvoltate, observăm că durata de școlarizare era mai redusă, numărul de discipline era mai mic, iar nivelul cunoștințelor era, de asemenea, mai modest. De exemplu, „Colegiul național Sfîntul Sava” (liceu) din București, în anul școlar 1937—1938, avea durata de 6 ani, iar planul său de învățămînt cuprindea următoarele discipline: „Gramatica, Compunerea în limba românească, Geografia, Limba franceză, Limba greacă, Limba latină, Istoria, Retorica, Matematica elementară, Caligrafie și Desen”. Învățămîntul își propunea în acea vreme să dea un volum minim de cunoștințe la nivel elementar sau mediu, fără a conta pe o ulterioară completare a cunoștințelor prin alte mijloace de informare.

Pe măsura dezvoltării forțelor de producție, a științei și a tehnicii, treptat a crescut și durata de școlarizare, numărul disciplinelor și volumul lor. Volumul informațiilor crescînd continuu, a exercitat asupra învățămîntului o presiune din ce în ce mai mare. Acumulîndu-se în cadrul diferitelor discipline, în mod aluvionar, cunoștințe din diferite etape de dezvoltare ale științei, volumul necesar predării acestora s-a mărit, forțînd în permanență prelungirea duratei de școlarizare.

În condițiile actuale și mai ales în cele viitoare, în măsura în care le putem prevedea astăzi, volumul de informații va crește într-un ritm din ce în ce mai rapid. Dacă învățămîntul și-ar asuma sarcina să transmită

toate aceste cunoștințe prin canalele sale, ar fi imposibil și ar pierde pasul din ce în ce mai mult. Astăzi, societatea are și alte căi de transmitere a cunoștințelor, de exemplu: cărțile științifice, presa și alte publicații, radioul și televiziunea.

Supradimensionarea volumului de cunoștințe care s-ar da de către învățământ, ar împinge la mărirea exagerată a cursurilor și manualelor cu un volum de cunoștințe cu grad mare de perisabilitate și la prelungirea exagerată a duratei de învățământ, reținând la studii o mare parte a populației apte de muncă. În mod firesc apar următoarele întrebări: **a.** Până la ce limită s-ar putea continua cu prelungirea duratei de școlarizare? **b.** Eforturile societății pentru asigurarea unei asemenea prelungiri, ar fi compensate de eficacitatea unui învățământ cu durată mai lungă decât cea actuală?

După părerea noastră, a prelungi în continuare durata învățământului de toate gradele ar însemna să perseverăm într-o concepție care nu ar mai corespunde viitorului științei și tehnicii. Învățământul ar rămâne mereu în urma dezvoltării științei și tehnicii, neputînd să asimileze problemele noi. Oricare ar fi prelungirea duratei învățământului ea s-ar dovedi, aproape în toate cazurile, insuficientă. Organismul copilului și al tînărului ar obosi prematur, deci și micșorarea și încetinirea capacității sale de reacție. Față de această tendință de prelungire a duratei de școlarizare, în cele mai multe țări s-a limitat durata învățământului superior, în general, la 4 ani, iar în cazuri mai rare, la 5 ani.

Înzindu-se să se transmită prin învățământ tot ce este nou în știință și tehnică, din cauza limitării duratei de școlarizare, volumul crescînd al informațiilor științifice a determinat un proces de divizare, redivizare și regrupare a disciplinelor. Astfel, o primă divizare s-a făcut pe facultăți, urmată de o altă divizare pe specialități în cadrul facultăților și în fine, de divizare pe specialități mai înguste, în cadrul grupelor de specializare. În cadrul facultăților, caz foarte frecvent întîlnit, divizarea s-a făcut pe specialități de bază, grupe de specializare sau prin discipline sau grupe de discipline la alegere, lăsîndu-se libertatea studenților de a-și întocmi programe de studii individualizate, după posibilități și inclinații.

Este necesar deci să se corecteze durata învățământului în funcție de volumul de cunoștințe (informații), pe o altă bază decât pînă în prezent, pe care am putea să o denumim *bază ergonomică*, respectiv bază de recepție, de asimilare sau de retenție și de reacție promptă a organismului uman în materie de decizie. Trebuie deci să se renunțe la supraîncărcarea memoriei cu detalii de care elevii și studenții nu vor avea deloc nevoie după încheierea studiilor.

Concomitent cu creșterea și diversificarea volumului de informații, a crescut și nivelul științific al acestora. Din această cauză, a apărut fenomenul neconcordanței dintre nivelul cunoștințelor care se transmit elevilor și studenților, pe de o parte și capacitatea medie de însușire a acestora, pe de altă parte. Ca urmare, la specialități mai complexe, nivelul pierderilor pe parcurs (repetenți, retrași) este relativ mare, iar nivelul de însușire este relativ slab, o bună parte dintre elevii și studenții care se mențin primesc calificative mediocre și submedicore.

Rezultă că este necesar să se analizeze foarte temeinic în viitor influența acestei dezvoltări tridimensionale a volumului de informații

științifice care să se transmită prin învățămînt, urmărindu-se creșterea eficienței învățămîntului în primul rînd prin *însușirea metodelor* de către elevi și studenți, pentru a continua instruirea prin studiu individual, reținînd în planuri și programe numai cunoștințe fundamentale cu mai mare perenitate.

În viitor, învățămîntului va trebui să-i revină sarcina primordială să învețe oamenii cum să gîndească științific, cum să caute și cum să selecționeze informațiile de care au nevoie la un moment dat, fiindu-i imposibil să furnizeze tot volumul de informații necesare în viața oamenilor.

În condițiile societății moderne, învățămîntul va fi enorm de mult ajutat în misiunea sa de principal educator, în contextul general al educației permanente, putîndu-se degaja de un important volum de informații pe care să-l lase de-acum înainte în seama auxiliarilor săi, respectiv a rețelei de instituții culturale, presei și publicațiilor de profil general și specializat, radioului și televiziunii. În aceste condiții noi, apare necesitatea înlocuirii concepției tradiționale, cu o concepție nouă de elaborare a planurilor de învățămînt și a programelor școlare și de cursuri pe o bază ergonomică, ceea ce înseamnă stabilirea unei structuri mobile a acestora, corespunzătoare exigențelor teoretice și practice ale societății moderne, continuînd un volum de informații de bază bine selecționate și sistematizate, cu un accent deosebit pe însușirea de către elevi și studenți a metodelor de studiu și cercetare, care să-i ajute să satisfacă în tot cursul vieții lor cerințele educației permanente, eliminînd din planuri și programe ce s-a acumulat în mod aluvionar și a devenit ineficient.

Elaborarea planurilor de învățămînt și a programelor școlare și de cursuri constituie o operație foarte dificilă și nu trebuie să ne facem iluzia că se va putea realiza dintr-o dată, mai ales dacă ținem seama de numărul mare al cadrelor didactice și de puterea tradiției. După părerea noastră, va trebui să se înceapă cu studii și experimente în diferite tipuri de școli, iar paralel, să se organizeze cursuri speciale pentru toate cadrele didactice, în care să li se prezinte cunoștințe și demonstrații practice de desfășurarea procesului de învățămînt potrivit noii concepții ergonomice.

Organizarea învățămîntului pe bază ergonomică ar avea consecințe asupra profilului specialiștilor, în sensul lărgirii lui, asupra duratei de pregătire, asupra modalităților de îmbogățire și perfecționare periodică pentru acele cadre care au nevoie de anumite cunoștințe, încadrînd învățămîntul de specializare și perfecționare în educația permanentă. S-ar putea imagina forme de învățămînt cu stabilitate mai mare, și forme de învățămînt cu mobilitate mai mare, la dispoziția oamenilor, să-i ajute să țină pasul cu tot ce este nou în domeniul în care activează. Aceste forme mobile și în general scurte, răspunzînd unei dorințe de specializare și de perfecționare s-ar dovedi mult mai eficiente decît formele tradiționale care au o oarecare rigiditate. Chiar formele tradiționale, începînd cu învățămîntul general, ar putea deveni într-o oarecare măsură mai adaptate la capacitățile elevilor și studenților, diferențiîndu-le mai mult pentru a le crește eficiența. Ideea de învățămînt general care este înțeleasă astăzi în unele țări ca generalizarea unui anumit tip de școală, ar putea fi înlocuită cu generalizarea unei durate de școlarizare, care să se realizeze în școli diferite, potrivit aptitudinilor și capacităților intelectuale ale elevilor.

Cadrele astfel formate, vor fi capabile să se orienteze destul de ușor în multitudinea informațiilor științifice. În același timp, ele vor avea un surplus de energie creatoare, tocmai la vîrsta cînd sînt mai apte pentru creație. Prin aceste importante realizări, *ergonomia învățămîntului își va aduce un mare aport la creșterea eficienței învățămîntului în ansamblu și pe fiecare tip de școală în parte*. Cînd vorbim despre ergonomia învățămîntului nu trebuie să uităm nici celelalte laturi comune ergonomiei în general, respectiv condițiile de muncă ale elevilor și ale cadrelor didactice, poziția în timpul muncii, iluminatul, microclimatul, mijloacele moderne de transmiterea cunoștințelor. Aceste laturi au importanța lor. Ceea ce este esențial și specific ergonomiei învățămîntului este realizarea echilibrului dintre capacitatea de asimilare a organismului elevului și studentului și volumul de informații științifice care li se transmite. Pentru realizarea acestei cerințe a ergonomiei învățămîntului vor trebui să-și aducă aportul numeroși cercetători din toată lumea.

În cadrul dezbaterilor care au avut loc la cea de-a XVI-a Conferință generală UNESCO (12 X — 14 XI 1970), în calitate de membru al delegației române, autorul acestor rînduri a propus să se înscrie printre temele prioritare de cercetare pe care UNESCO le recomandă statelor membre, intensificarea și aprofundarea studiilor de „Ergonomia învățămîntului”. Acest domeniu nou de cercetare ergonomică, sesizat pentru prima dată de delegația română, a fost privit cu deosebit interes de toate delegațiile statelor membre, care au aprobat înscrierea în documentele finale ale Conferinței, a recomandării ergonomiei învățămîntului ca temă prioritară de cercetare¹.

În concluzie, propunem ca Institutul de științe pedagogice și psihologice din București să includă în planul său de cercetare, pe termen de cîțiva ani, această temă fundamentală privind *proiectarea conținutului învățămîntului de toate gradele pe bază ergonomică*.

8. Cercetarea organizării și funcționării învățămîntului superior

Institutul de științe pedagogice și psihologice se preocupă în mod special de învățămîntul general și liceal. Nu intră în preocupările sale, sub nici o formă, cercetarea organizării și funcționării învățămîntului superior.

Cu ocazia unui seminar internațional organizat în decembrie 1979, de către Centrul european UNESCO pentru învățămîntul superior, am avut prilejul să constatăm că toate celelalte țări participante aveau cel puțin un institut de cercetări (după mărimea țării respective) care avea ca obiect cercetarea comparată a organizării și a conținutului învățămîntului superior. În țara noastră se fac astfel de cercetări de către cadre didactice pasionate, însă în mod sporadic. Este îmbucurător faptul că Direcția învățămîntului superior din Ministerul Educației și Învățămîntului agre-

¹ UNESCO, Conference générale — Seizième session — Paris, 1970 — Commission du programme et de budget pour 1971—1972 et „Esquisse de plan à long terme pour 1971—1976” — 16 C/PRG/5 Partie C. chapitre 1 — Education — 12 novembre 1970 — page 61, paragraphe 3.

ează și chiar a luat inițiativa constituirii unui colectiv de cercetare pentru învățământul superior pe care dorește să-l integreze în Institutul de științe pedagogice și psihologice. Acest colectiv ar urma să antreneze în activitatea de cercetare cadre didactice din instituții de învățământ superior din toate centrele universitare.

Problemele prezentate mai sus, sperăm că vor fi examinate cu atenția cuvenită de către forurile superioare.